

11sinif ayetul-kubra-p114-netice-dua-ve-kapanis-hamdi - Set 1

1-) Metnin başındaki dua cümlesinde insanın bilgi bakımından hangi sınırı kabul edilmektedir? (14 kelime)
İnsanın kendi başına

2-) Duada Allah hangi iki temel sıfatıyla anılmaktadır? (10 kelime)
Her şeyi

3-) Salât ve selâm kim üzerine istenmektedir? (10 kelime)
Efendimiz Muhammed

4-) Bu salavatın miktarı nasıl dikkat çekici bir şekilde çok gösterilmektedir? (20 kelime)
Risale-i Nur'daki harflerin sayısı, ömrün

5-) Duada yalnız dua eden kişi için mi bağışlanma istenmektedir, yoksa başkaları da var mıdır? (17 kelime)
Bашkaları da vardır; özellikle

6-) Risalelerin yayılmasına yardım eden kimseler nasıl bir niyetle anılmaktadır? (10 kelime)
Samimî dostluk

7-) Duada hangi aile ve hizmet halkaları özellikle zikredilmektedir? (10 kelime)
Anne babalar,

8-) Bu duada özel olarak hangi görevle meşgul olanlara ayrıca yer

verilmektedir? (8 kelime)
Metni yazan

9-) Duanın sonunda Allah’a hangi yönüyle sığınılmakta ve
yalvarılmaktadır? (10 kelime)
Merhametinin sonsuzluğu

10-) Son cümlede bütün davanın varacağı yer olarak ne
gösterilmektedir? (9 kelime)
Sonucun âlemlerin

11sinif ayetul-kubra-p114-netice-dua-ve-kapanis-hamdi - Set 2

1-) Metinde yer alan ilk ifade, kulun ilim konusunda nasıl bir edep içinde olması gerektiğini öğretir? (13 kelime)
Kendi bilgisini yeterli

2-) Duada “Bismillahirrahmanirrahim” hakkı için niyazda bulunulması, yalvarışın hangi ruh hâliyle yapıldığını gösterir? (11 kelime)
Allah’ın rahmetine

3-) Allah’a hitapta birden fazla ismin peş peşe söylenmesi neyi kuvvetlendirir? (8 kelime)
Yakarışın içtenliğini,

4-) Peygamberimize, âline ve ashabına dua edilmesi metne nasıl bir dinî bütünlük kazandırmaktadır? (17 kelime)
Dua sadece şahsî bir

5-) Salavatın çok büyük sayılarla anılması, gerçek hayatta tam sayma amacı mı taşır, yoksa başka bir mânaya mı işaret eder? (15 kelime)
Tam bir hesap

6-) Metinde affedilmesi istenen kişiler arasında, hizmete destek verenlerin bulunması hangi değeri öne çıkarır? (11 kelime)
Hayırlı işlerde

7-) Anne babaların, hocaların ve kardeşlerin duaya katılması hangi anlayışla uyumludur? (11 kelime)
Vefalı olma,

8-) Sadık talebelerin özellikle anılması, hangi özelliğın kıymetli görüldüğünü gösterir? (6 kelime)

Samimiyet

9-) Yazan ve çoğaltan kimselerin ayrıca zikredilmesi, hizmetin hangi yönünün önemli sayıldığını gösterir? (12 kelime)

İlmin yayılması için

10-) Metnin sonundaki hamd ifadesi, duanın yalnız istekle değil hangi bilinçle tamamlandığını gösterir? (7 kelime)

Şükür

11sinif ayetul-kubra-p114-netice-dua-ve-kapanis-hamdi - Set 3

1-) Metnin ilk kısmında bilgi ile ilgili verilen ana ders nedir? (10 kelime)
Bilginin kaynağının

2-) Allah’a “alîm” ve “hakîm” diye yönelmek, ilâhî fiiller hakkında nasıl bir anlayış kazandırır? (13 kelime)
Allah’ın hem her

3-) Dua içinde Peygamber Efendimize salât ve selâm getirilmesi neden anlamlıdır? (11 kelime)
Çünkü mümin

4-) Metindeki sayı bakımından geniş ifadeler, salavat ve duanın hangi yönünü öne çıkarır? (10 kelime)
Çokluk, genişlik

5-) Dua eden kimsenin yalnız kendisi için değil, başkaları için de mağfiret istemesi hangi ahlâkî olgunluğu gösterir? (10 kelime)
Bencillikten uzak,

6-) Risale-i Nur’un yayılmasına yardım edenlerin anılması, metinde ilim hizmetine nasıl bakıldığını gösterir? (12 kelime)
Bu hizmetin değerli

7-) “Sadık” olarak nitelenen talebeler için dua edilmesi hangi niteliğin öne çıktığını gösterir? (9 kelime)
Güvenilirlik, samimiyet

8-) Metne göre bu risaleyi yazan ve çoğaltan kimseler neden özel olarak anılmış olabilir? (10 kelime)
Çünkü metnin

9-) Duanın “âlemlerin Rabbi”ne hamd ile bitmesi, Allah’ın rububiyeti hakkında ne hatırlatır? (11 kelime)
Allah’ın sadece

10-) Bu pasajın genel havası daha çok hangisini yansıtır: tartışma mı, niyaz mı, tarih anlatımı mı? (9 kelime)
Daha çok

11sinif ayetul-kubra-p114-netice-dua-ve-kapanis-hamdi - Set 4

1-) Metindeki dua, insanın kendisini ilim bakımından nasıl konumlandırmasını ister? (11 kelime)
Kendini mutlak

2-) Allah'ın öğreten, bilen ve hikmet sahibi oluşunun birlikte anılması neden önemlidir? (14 kelime)
Çünkü hem bilginin

3-) Peygamberimize ve onun yakın çevresine dua edilmesi, İslâmî metinlerde hangi bağı canlı tutar? (12 kelime)
Peygamber sevgisini, ümmet

4-) Salavatın sayısının çok geniş tutulması, duygusal olarak nasıl bir etki meydana getirir? (9 kelime)
Büyük bir

5-) Metinde kendisi için af isteyen kişi, bunu tek başına istemeyip kimleri de içine almaktadır? (15 kelime)
Kendisine yardım edenleri,

6-) Burada duanın kapsamının geniş tutulması hangi İslâmî ahlâkla uyumludur? (12 kelime)
Kardeşlik, vefa, hayırda

7-) Yazma ve çoğaltma işiyle uğraşanların ayrıca zikredilmesi, ilmin korunması açısından neyi düşündürür? (13 kelime)
Eserlerin yaşaması ve

8-) “Merhametlilerin en merhametlisi” hitabı, duanın kabulü için hangi kapıya yönelişı gösterir? (6 kelime)
Allah’ın

9-) Son cümlede yer alan hamd vurgusu, kulun dua sonunda nasıl bir tavır takınması gerektiğini öğretir? (9 kelime)
Sonunda şükürle,

10-) Bu pasajın ana konusu tek cümleyle nasıl özetlenebilir? (17 kelime)
Allah’tan ilim, rahmet ve

11sinif ayetul-kubra-p114-netice-dua-ve-kapanis-hamdi - Set 5

1-) Passage'ın başındaki ifade, "Ben bilirim" tavrına karşı hangi doğru tavrı öğretmektedir? (10 kelime)

Bilginin Allah'tan

2-) Duada Allah'a rahmetle ilgili isimlerle seslenilmesi, isteklerin hangi kapıdan beklendiğini gösterir? (8 kelime)

İsteklerin Allah'ın

3-) Peygamberimize salât ve selâm istenmesi, dua adabı bakımından neyi gösterir? (12 kelime)

Dua ederken Resûlullah'a

4-) Salavatın miktarının çok büyütülerek ifade edilmesi nasıl anlaşılmalıdır? (11 kelime)

Sayıdan çok,

5-) Duada mağfiret istenenler arasında "yardım edenler" in bulunması hangi toplumsal değeri destekler? (9 kelime)

Dayanışma ve

6-) Anne babalarla birlikte hoca ve büyüklerin de anılması neyin göstergesidir? (9 kelime)

Saygı, vefa

7-) Kardeşler ve talebeler için dua edilmesi, metindeki ilişki biçiminin daha çok bireysel mi yoksa cemaat yönü güçlü mü olduğunu gösterir? (7 kelime)

Cemaat

8-) Bu risaleyi yazıp çoğaltanlara özel dua edilmesi, emeğin hangi türünü öne çıkarır? (9 kelime)
Kalemle, yazıyla

9-) Son kısımdaki “hamd” ifadesi, sadece dilek bildiren bir duadan daha fazlasının bulunduğunu nasıl gösterir? (12 kelime)
Duanın aynı zamanda

10-) Metnin tamamında baskın olan üç temel duygu hangileridir? (5 kelime)
Tevazu,

11sinif ayetul-kubra-p114-netice-dua-ve-kapanis-hamdi - Set 6

1-) Metinde geçen ilk dua cümlesi, insanın öğrenme sürecini hangi inanç temeline bağlar? (4 kelime)
Öğrenmeyi

2-) Allah'ın bilgi ve hikmet sıfatlarının birlikte anılması, insanın olaylara bakışını nasıl şekillendirir? (10 kelime)
Olaylarda hem

3-) Salât ve selâmın hem Peygamberimize hem de âline ve ashabına yöneltilmesi neyi gösterir? (13 kelime)
Sevgi ve hürmetin

4-) Çok büyük sayılarla yapılan dua anlatımı, metnin hangi edebî yönünü gösterir? (13 kelime)
Manevî coşkuyu ve

5-) Mağfiret duasında kendisine yardım edenlerin yer alması, hizmet anlayışında hangi ölçünün benimsendiğini gösterir? (12 kelime)
Hizmetin ortak bir

6-) Aile büyükleri, hocalar, kardeşler ve talebeler için dua edilmesi, müminin dua ufku hakkında ne söyler? (11 kelime)
Dua ufkunun

7-) Özellikle metni yazan ve nüsha hazırlayanlara dua edilmesi, hangi fiilin sonuç doğurucu görüldüğünü gösterir? (10 kelime)
İlmi kayda

8-) Allah’a en yüksek merhamet sahibi olarak yalvarılması, kulun hangi hâlini ortaya koyar? (7 kelime)
Aczini,

9-) Son cümlede hamd ile bitirmek, duanın sonunu hangi güzel kulluk tavrına bağlar? (7 kelime)
Şükür,

10-) Bu pasajdan hareketle, ilim, dua ve hizmet arasında nasıl bir bağ kurulmaktadır? (11 kelime)
İlim Allah’tan

CEVAP ANAHTARI

11sinif ayetul-kubra-p114-netice-dua-ve-kapanis-hamdi -

Set 1 - CEVAPLAR

1-) Metnin başındaki dua cümlesinde insanın bilgi bakımından hangi sınırı kabul edilmektedir?

İnsanın kendi başına kuşatıcı bilgiye sahip olmadığı, bildiğini de Allah'ın öğretmesiyle bildiği kabul edilmektedir.

2-) Duada Allah hangi iki temel sıfatıyla anılmaktadır?

Her şeyi bilen ve her işi hikmetle yapan oluşuyla anılmaktadır.

3-) Salât ve selâm kim üzerine istenmektedir?

Efendimiz Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm üzerine, ayrıca âline ve ashabına istenmektedir.

4-) Bu salavatın miktarı nasıl dikkat çekici bir şekilde çok gösterilmektedir?

Risale-i Nur'daki harflerin sayısı, ömrün zamanları ve varlıktaki zerreler gibi çok büyük sayılarla çoğaltılarak çok geniş bir miktar ifade edilmektedir.

5-) Duada yalnız dua eden kişi için mi bağışlanma istenmektedir, yoksa başkaları da var mıdır?

Başkaları da vardır; özellikle hizmete destek olanlar ve bu eserlerin yayılmasına katkı verenler de duaya dahil edilmektedir.

6-) Risalelerin yayılmasına yardım eden kimseler nasıl bir niyetle anılmaktadır?

Samimî dostluk ve içten destekle yardımcı olan kimseler olarak anılmaktadır.

7-) Duada hangi aile ve hizmet halkaları özellikle zikredilmektedir?

Anne babalar, büyükler, hocalar, kardeşler ve sadık talebeler özellikle anılmaktadır.

8-) Bu duada özel olarak hangi görevle meşgul olanlara ayrıca yer verilmektedir?

Metni yazan ve çoğaltan kimselere ayrıca yer verilmektedir.

9-) Duanın sonunda Allah'a hangi yönüyle sığınılmakta ve yalvarılmaktadır?

Merhametinin sonsuzluğu yönüyle yalvarılmakta, O'nun merhametlilerin en merhametlisi olduğu belirtilmektedir.

10-) Son cümlede bütün davanın varacağı yer olarak ne

gösterilmektedir?

Sonucun âlemlerin Rabbi olan Allah’a hamd ile tamamlanması gösterilmektedir.

11sinif ayetul-kubra-p114-netice-dua-ve-kapanis-hamdi - Set 2 - CEVAPLAR

1-) Metinde yer alan ilk ifade, kulun ilim konusunda nasıl bir edep içinde olması gerektiğini öğretir?

Kendi bilgisini yeterli görmeyip ilmi Allah'tan bilmek ve tevazu ile konuşmak gerektiğini öğretir.

2-) Duada "Bismillahirrahmanirrahim" hakkı için niyazda bulunulması, yalvarışın hangi ruh hâliyle yapıldığını gösterir?

Allah'ın rahmetine sığınarak, saygılı ve ümitli bir kulluk hâliyle yapıldığını gösterir.

3-) Allah'a hitapta birden fazla ismin peş peşe söylenmesi neyi kuvvetlendirir?

Yakarışın içtenliğini, kulluğun tazimini ve rahmet beklentisini kuvvetlendirir.

4-) Peygamberimize, âline ve ashabına dua edilmesi metne nasıl bir dinî bütünlük kazandırmaktadır?

Dua sadece şahsî bir istek olmaktan çıkıp ümmet bağı, sevgi ve sadakat taşıyan bir ibadet hâline gelmektedir.

5-) Salavatın çok büyük sayılarla anılması, gerçek hayatta tam sayma amacı mı taşır, yoksa başka bir mânaya mı işaret eder?

Tam bir hesap yapmaktan çok, sevgi ve hürmetin çokluğunu anlatan güçlü bir mânaya işaret eder.

6-) Metinde affedilmesi istenen kişiler arasında, hizmete destek verenlerin bulunması hangi değeri öne çıkarır?

Hayırlı işlerde yardımlaşma ve yapılan hizmete ortak olma değerini öne çıkarır.

7-) Anne babaların, hocaların ve kardeşlerin duaya katılması hangi anlayışla uyumludur?

Vefalı olma, yakın çevreyi unutmama ve duayı geniş tutma anlayışıyla uyumludur.

8-) Sadık talebelerin özellikle anılması, hangi özelliğin kıymetli görüldüğünü gösterir?

Samimiyet ve bağlılığın kıymetli görüldüğünü gösterir.

9-) Yazan ve çoğaltan kimselerin ayrıca zikredilmesi, hizmetin hangi yönünün önemli sayıldığını gösterir?

İlmin yayılması için emek vermenin ve yazıyla hizmet etmenin önemli sayıldığını gösterir.

10-) Metnin sonundaki hamd ifadesi, duanın yalnız istekle değil hangi bilinçle tamamlandığını gösterir?

Şükür ve Allah'ı övme bilinciyle tamamlandığını gösterir.

11sinif ayetul-kubra-p114-netice-dua-ve-kapanis-hamdi -

Set 3 - CEVAPLAR

1-) Metnin ilk kısmında bilgi ile ilgili verilen ana ders nedir?

Bilginin kaynağının Allah olduğu ve kulun bunu kabul etmesi gerektiğidir.

2-) Allah’a “alîm” ve “hakîm” diye yönelmek, ilâhî fiiller hakkında nasıl bir anlayış kazandırır?

Allah’ın hem her şeyi bildiğini hem de her işi yerli yerince yaptığını düşündürür.

3-) Dua içinde Peygamber Efendimize salât ve selâm getirilmesi neden anlamlıdır?

Çünkü mümin için dua, Resûlullah’a sevgi ve bağlılığı da içinde taşır.

4-) Metindeki sayı bakımından geniş ifadeler, salavat ve duanın hangi yönünü öne çıkarır?

Çokluk, genişlik ve sınırları aşan bir niyaz hissini öne çıkarır.

5-) Dua eden kimsenin yalnız kendisi için değil, başkaları için de mağfiret istemesi hangi ahlâkî olgunluğu gösterir?

Bencillikten uzak, kardeşlerini de düşünen olgun bir mümin tavrını gösterir.

6-) Risale-i Nur’un yayılmasına yardım edenlerin anılması, metinde ilim hizmetine nasıl bakıldığını gösterir?

Bu hizmetin değerli görüldüğünü ve katkı verenlerin dua ile desteklenmesi gerektiğini gösterir.

7-) “Sadık” olarak nitelenen talebeler için dua edilmesi hangi niteliğin öne çıktığını gösterir?

Güvenilirlik, samimiyet ve hizmette sebat niteliğinin öne çıktığını gösterir.

8-) Metne göre bu risaleyi yazan ve çoğaltan kimseler neden özel olarak anılmış olabilir?

Çünkü metnin yayılmasında fiilen emek verip hizmetin devamına vesile olmaktadırlar.

9-) Duanın “âlemlerin Rabbi”ne hamd ile bitmesi, Allah’ın rububiyeti hakkında ne hatırlatır?

Allah’ın sadece bir topluluğun değil bütün varlık âlemlerinin Rabbi olduğunu hatırlatır.

10-) Bu pasajın genel havası daha çok hangisini yansıtır: tartışma mı, niyaz mı, tarih anlatımı mı?
Daha çok niyaz, hamd ve manevî bağıllık havasını yansıtır.

11sinif ayetul-kubra-p114-netice-dua-ve-kapanis-hamdi - Set 4 - CEVAPLAR

1-) Metindeki dua, insanın kendisini ilim bakımından nasıl konumlandırmasını ister?

Kendini mutlak bilen değil, öğretilene muhtaç bir kul olarak konumlandırmasını ister.

2-) Allah'ın öğreten, bilen ve hikmet sahibi oluşunun birlikte anılması neden önemlidir?

Çünkü hem bilginin kaynağını hem de o bilginin hikmetli bir düzene bağlı olduğunu gösterir.

3-) Peygamberimize ve onun yakın çevresine dua edilmesi, İslâmî metinlerde hangi bağı canlı tutar?

Peygamber sevgisini, ümmet şuurunu ve Ehl-i İslâm arasındaki manevi bağı canlı tutar.

4-) Salavatın sayısının çok geniş tutulması, duygusal olarak nasıl bir etki meydana getirir?

Büyük bir sevgi, hürmet ve içtenlik hissi meydana getirir.

5-) Metinde kendisi için af isteyen kişi, bunu tek başına istemeyip kimleri de içine almaktadır?

Kendisine yardım edenleri, ailesini, büyüklerini, kardeşlerini, talebeleri ve özellikle yazı hizmeti yapanları da içine almaktadır.

6-) Burada duanın kapsamının geniş tutulması hangi İslâmî ahlâkla uyumludur?

Kardeşlik, vefa, hayırda ortaklık ve başkaları için de dua etme ahlâkıyla uyumludur.

7-) Yazma ve çoğaltma işiyle uğraşanların ayrıca zikredilmesi, ilmin korunması açısından neyi düşündürür?

Eserlerin yaşaması ve yayılması için yazılı emek verenlerin önemli bir vazife üstlendiğini düşündürür.

8-) “Merhametlilerin en merhametlisi” hitabı, duanın kabulü için hangi kapiya yönelişi gösterir?

Allah'ın sınırsız rahmet kapısına yönelişi gösterir.

9-) Son cümlede yer alan hamd vurgusu, kulun dua sonunda nasıl bir tavır takınması gerektiğini öğretir?

Sonunda şükürle, övgüyle ve Rabbini yücelterek bitirmesi gerektiğini

öğretir.

10-) Bu pasajın ana konusu tek cümleyle nasıl özetlenebilir?

Allah’tan ilim, rahmet ve mağfiret isteyen; Peygamberimize salavatı ve hizmet ehline duayı içine alan kapsamlı bir niyazdır.

11sinif ayetul-kubra-p114-netice-dua-ve-kapanis-hamdi -

Set 5 - CEVAPLAR

1-) Passage'ın başındaki ifade, "Ben bilirim" tavrına karşı hangi doğru tavrı öğretmektedir?

Bilginin Allah'tan geldiğini bilip haddini tanıyan bir tevazu tavrını öğretmektedir.

2-) Duada Allah'a rahmetle ilgili isimlerle seslenilmesi, isteklerin hangi kapıdan beklendiğini gösterir?

İsteklerin Allah'ın rahmet ve şefkat kapısından beklendiğini gösterir.

3-) Peygamberimize salât ve selâm istenmesi, dua adabı bakımından neyi gösterir?

Dua ederken Resûlullah'a hürmet göstermenin ve onu hayırla anmanın önemli olduğunu gösterir.

4-) Salavatın miktarının çok büyütülerek ifade edilmesi nasıl anlaşılmalıdır?

Sayıdan çok, dua ve muhabbetin bolluğunu anlatan bir üslup olarak anlaşılmalıdır.

5-) Duada mağfiret istenenler arasında "yardım edenler" in bulunması hangi toplumsal değeri destekler?

Dayanışma ve hayırlı hizmette birbirine destek olma değerini destekler.

6-) Anne babalarla birlikte hoca ve büyüklerin de anılması neyin göstergesidir?

Saygı, vefa ve dua halkasını geniş tutma anlayışının göstergesidir.

7-) Kardeşler ve talebeler için dua edilmesi, metindeki ilişki biçiminin daha çok bireysel mi yoksa cemaat yönü güçlü mü olduğunu gösterir?

Cemaat ve kardeşlik yönünün güçlü olduğunu gösterir.

8-) Bu risaleyi yazıp çoğaltanlara özel dua edilmesi, emeğin hangi türünü öne çıkarır?

Kalemle, yazıyla ve çoğaltmayla yapılan hizmet emeğini öne çıkarır.

9-) Son kısımdaki "hamd" ifadesi, sadece dilek bildiren bir duadan daha fazlasının bulunduğunu nasıl gösterir?

Duanın aynı zamanda Allah'ı öven ve O'na şükreden bir ibadet olduğunu gösterir.

10-) Metnin tamamında baskın olan üç temel duygu hangileridir?

Tevazu, rahmet ümidi ve şükürdür.

11sinif ayetul-kubra-p114-netice-dua-ve-kapanis-hamdi -

Set 6 - CEVAPLAR

1-) Metinde geçen ilk dua cümlesi, insanın öğrenme sürecini hangi inanç temeline bağlar?

Öğrenmeyi Allah'ın öğretmesine bağlar.

2-) Allah'ın bilgi ve hikmet sıfatlarının birlikte anılması, insanın olaylara bakışını nasıl şekillendirir?

Olaylarda hem ilâhî ilmi hem de hikmetli düzeni aramaya yönelir.

3-) Salât ve selâmın hem Peygamberimize hem de âline ve ashabına yöneltilmesi neyi gösterir?

Sevgi ve hürmetin sadece Peygamberimizle sınırlı kalmayıp onun mübarek çevresini de kapsadığını gösterir.

4-) Çok büyük sayılarla yapılan dua anlatımı, metnin hangi edebî yönünü gösterir?

Manevî coşkuyu ve duanın genişliğini güçlü biçimde ifade eden bir anlatım yönünü gösterir.

5-) Mağfiret duasında kendisine yardım edenlerin yer alması, hizmet anlayışında hangi ölçünün benimsendiğini gösterir?

Hizmetin ortak bir emek olduğu ve destek verenlerin unutulmaması gerektiği ölçüsünü gösterir.

6-) Aile büyükleri, hocalar, kardeşler ve talebeler için dua edilmesi, müminin dua ufku hakkında ne söyler?

Dua ufkunun dar değil, çevresini kuşatan geniş bir ufuk olduğunu söyler.

7-) Özellikle metni yazan ve nüsha hazırlayanlara dua edilmesi, hangi fiilin sonuç doğurucu görüldüğünü gösterir?

İlmi kayda geçirme ve yayma fiilinin sonuç doğurucu görüldüğünü gösterir.

8-) Allah'a en yüksek merhamet sahibi olarak yalvarılması, kulun hangi hâlini ortaya koyar?

Aczini, muhtaçlığını ve rahmete sığınışını ortaya koyar.

9-) Son cümlede hamd ile bitirmek, duanın sonunu hangi güzel kulluk tavrına bağlar?

Şükür, teslimiyet ve Rabbini yüceltme tavrına bağlar.

10-) Bu pasajdan hareketle, ilim, dua ve hizmet arasında nasıl bir bağ

kurulmaktadır?

İlim Allah'tan bilinir, dua ile desteklenir ve hizmet edenlerle birlikte yaşatılır.